ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з наукової роботи
Державного податкового університету,
кандидат юридичних наук, доцент

Василь ЛУЦИК

«06» липня 2026 р.

ВИСНОВОК

Державного податкового університету щодо докторської дисертації Баранніка Романа В'ячеславовича на тему: «Забезпечення прав учасників кримінального провадження під час застосування оцінних понять у кримінальному процесі України» за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність, яка затверджена рішенням Вченої ради Державного податкового університету від 29 червня 2026 року (протокол № 20)

ВИТЯГ

з протоколу засідання фахового семінару кафедр кримінального права та процесу, фінансового та податкового права, цивільного права та процесу, міжнародного права та права Європейського Союзу, теорії та історії держави і права, правничої лінгвістики навчально-наукового інституту права Державного податкового університету від 07 липня 2026 року, протокол № 13

Присутні:

навчально-науковий інститут права: директор, д.ю.н., професор, заслужений юрист України Топчій В.В. *(голова семінару)*; заступник директора з навчально-методичної роботи, к.ю.н., доцент Лугіна Н.А.; заступник директора з навчально-організаційної роботи, к.ю.н., доцент Омельчук Л.В.;

кафедра кримінального права та процесу: завідувач кафедри, д.ю.н., доцент Максіменцев М.Г.; професор кафедри, д.ю.н., професор, заслужений юрист України Колб О.Г. *(рецензент)*; професор кафедри, к.ю.н., професор, заслужений юрист України Антипов В.І.; професор кафедри, д.ю.н., професор Лисенко В.В. *(рецензент)*; професор кафедри, к.ю.н., професор Грицюк І.В.; доцент кафедри, к.ю.н., доцент Павлюх О.А. *(секретар семінару)*; доцент кафедри, к.ю.н., доцент Лазебний А.М.; доцент кафедри, к.ю.н. Карпова В.Г.; доцент кафедри, к.ю.н. Софієв С.О.; доцент кафедри, к.ю.н. Любавіна В.П.; доцент кафедри, к.ю.н. Лопащук Д.І.; викладач кафедри Демченко І.А.; викладач кафедри Нестерюк М.А.;

кафедра фінансового та податкового права: завідувач кафедри, к.ю.н.,

професор Глух М.В.; професор кафедри, д.ю.н., професор Касьяненко Л.М.; професор кафедри, д.ю.н., професор Мацелик Т.О.;

кафедра цивільного права та процесу: завідувач кафедри, к.ю.н., професор Білянська Н.В.; професор кафедри, д.ю.н., професор Чеховська І.В., професор кафедри, д.ю.н., професор Новицька Н.Б.; доцент кафедри, к.ю.н., доцент Лаговська Н.А.; доцент кафедри, к.ю.н., доцент Мілевська А.О.;

кафедра теорії та історії держави і права: завідувач кафедри, к.ю.н., доцент Бак В.І.; професор кафедри, д.ю.н., професор Сердюк Н.А.; доцент кафедри, к.ю.н., доцент Сіренко О.В.;

кафедра міжнародного права та права Європейського Союзу: завідувач кафедри, кандидат юридичних наук, професор Чернецька О.В.

кафедра правничої лінгвістики: завідувач кафедри, доктор юридичних наук, професор Миколаєць В.А.; професор кафедри, д.ю.н., доцент Бодунова О.М. (рецензент).

Порядок денний:

Обговорення дисертації кандидата юридичних наук Баранніка Романа В'ячеславовича на тему: «Забезпечення прав учасників кримінального провадження під час застосування оцінних понять у кримінальному процесі України», поданої на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність, щодо її рекомендації для попереднього розгляду та захисту у спеціалізованій вченій раді.

Слухали:

Здобувача наукового ступеня доктора юридичних наук, кандидата юридичних наук, доцента Баранніка Романа В'ячеславовича про основні результати дисертаційного дослідження на тему: «Забезпечення прав учасників кримінального провадження під час застосування оцінних понять у кримінальному процесі України».

У своїй доповіді здобувач всебічно обґрунтував актуальність обраної теми, визначив мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, охарактеризував використану методологію та емпіричну основу роботи, розкрив основні положення, що визначають її наукову новизну, висвітлив практичне значення одержаних результатів, напрями їх апробації та впровадження у законотворчу, правозастосовну, наукову й освітню діяльність.

Говорячи про актуальність теми дослідження, слід зазначити, що сучасний етап розвитку кримінального процесуального права України характеризується глибокими трансформаційними процесами, зумовленими європейською інтеграцією, реформуванням системи кримінальної юстиції, необхідністю забезпечення верховенства права та безумовного дотримання міжнародних стандартів захисту прав людини. Особливої ваги ці процеси набули в умовах повномасштабної збройної агресії проти України, коли

навантаження на органи досудового розслідування, прокуратуру та судову систему суттєво зросло, а потреба у швидкому, законному та справедливому вирішенні кримінальних проваджень стала одним із ключових чинників забезпечення довіри суспільства до правосуддя.

Водночас ефективність кримінального провадження значною мірою залежить не лише від якості нормативного регулювання, а й від особливостей застосування тих законодавчих конструкцій, які за своєю природою не можуть бути абсолютно формалізованими. До таких конструкцій належать оцінні поняття, що є невід'ємним елементом кримінального процесуального законодавства України. Їх використання забезпечує необхідну гнучкість правового регулювання, дозволяє враховувати індивідуальні особливості конкретної процесуальної ситуації, однак одночасно створює ризики неоднакового тлумачення, надмірної дискреції, виникнення правової невизначеності та, як наслідок, порушення прав учасників кримінального провадження.

Особливої актуальності зазначена проблематика набуває у зв'язку з тим, що чинний Кримінальний процесуальний кодекс України містить значну кількість оцінних понять, зміст яких законодавцем свідомо не конкретизовано. Такі законодавчі конструкції, як "розумний строк", "достатні підстави", "обґрунтована підозра", "виняткові випадки", "істотне порушення", "необхідність", "достатність доказів", "поважні причини" та багато інших набувають реального змісту виключно у процесі правозастосування. Саме тому від професійного рівня слідчого, дізнавача, прокурора, слідчого судді та суду, а також від сформованих критеріїв тлумачення цих категорій безпосередньо залежить реальність забезпечення прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження.

Складність проблеми обумовлюється й тим, що категорія "оцінні поняття" є характерною насамперед для української правової доктрини. У зарубіжній юридичній науці відсутній її прямий аналог, а функціонально близькими виступають категорії *vague legal terms*, *open-textured legal terms* та *evaluative judgement*. Це свідчить про необхідність не лише вдосконалення національної теорії кримінального процесу, а й інтеграції українських наукових підходів до сучасного міжнародного правового дискурсу.

Не менш важливим є те, що практика застосування оцінних понять дедалі більше формується під впливом рішень Європейського суду з прав людини, Конституційного Суду України та Верховного Суду. Саме ці інституції виробляють критерії допустимого процесуального розсуду, визначають межі дискреційних повноважень державних органів та формують стандарти правової визначеності, передбачуваності й справедливості кримінального судочинства. Водночас відсутність єдиних методологічних підходів до застосування оцінних понять нерідко зумовлює неоднорідність судової практики, що негативно впливає на реалізацію принципу юридичної визначеності та рівності всіх учасників перед законом і судом.

Важливо підкреслити, що проблема забезпечення прав учасників кримінального провадження під час застосування оцінних понять має не лише

теоретичне, а й виразне практичне значення. Вона безпосередньо пов'язана із забезпеченням права на справедливий суд, ефективного судового контролю, реалізацією принципів верховенства права, законності, пропорційності, поваги до людської гідності та недопущення свавільного втручання держави у права людини. Саме через механізм застосування оцінних понять відбувається практична реалізація більшості процесуальних гарантій, передбачених Конституцією України, Кримінальним процесуальним кодексом України та Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод.

Отже, актуальність обраної теми визначається одночасним поєднанням фундаментальних теоретичних, прикладних та правозахисних чинників. Вона обумовлена необхідністю вироблення сучасної наукової концепції застосування оцінних понять у кримінальному процесі, яка б забезпечувала належний баланс між дискреційними повноваженнями суб'єктів кримінального провадження та ефективними гарантіями прав його учасників, сприяла підвищенню якості кримінального процесуального законодавства, формуванню єдності правозастосовної практики та зміцненню принципу верховенства права в Україні.

Усе зазначене підтверджує своєчасність, актуальність та науково-практичну значущість проведеного дисертаційного дослідження, результати якого дали можливість сформулювати низку нових теоретичних положень, практичних висновків і пропозицій щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства та практики його застосування.

Вирішення поставлених у дисертаційному дослідженні завдань дозволило автору сформулювати низку нових теоретичних положень, практичних висновків та пропозицій, що у своїй сукупності становлять істотний внесок у розвиток науки кримінального процесуального права та визначають наукову новизну виконаної роботи.

По-перше, у дисертації сформовано цілісну теоретико-правову концепцію оцінних понять у кримінальному процесуальному праві України. На підставі комплексного аналізу законодавства, наукової доктрини та практики правозастосування запропоновано авторське визначення оцінних понять як особливих правових конструкцій, зміст яких не може бути повністю формалізований законодавцем і конкретизується лише у процесі інтелектуальної діяльності суб'єкта правозастосування з урахуванням фактичних обставин конкретного кримінального провадження. Доведено, що оцінні поняття не є наслідком недосконалості законодавчої техніки, а виступають об'єктивно необхідним елементом кримінального процесуального регулювання, який забезпечує можливість адаптації правової норми до різноманіття життєвих ситуацій. Одночасно здійснено комплексний порівняльно-правовий аналіз української та зарубіжної доктрини, встановлено відсутність прямого аналога категорії "оцінні поняття" в англомовній юридичній науці та обґрунтовано необхідність інтеграції національної теорії у міжнародний науковий дискурс із збереженням її концептуальної самобутності. Запропонована автором класифікація оцінних понять дозволяє систематизувати їх залежно від функціонального

призначення, правових наслідків, кола суб'єктів та змістовної спрямованості, що має важливе значення для забезпечення єдності правозастосовної практики.

По-друге, обґрунтовано новий підхід до розуміння взаємозв'язку оцінних понять із механізмом забезпечення прав учасників кримінального провадження. У роботі доведено, що оцінні поняття не виконують виключно допоміжної нормативної функції, а є одним із системоутворюючих елементів механізму реалізації процесуальних гарантій. Автором виявлено п'ять функціональних форм взаємодії оцінних понять із механізмом забезпечення прав учасників кримінального провадження та встановлено чотири взаємопов'язані виміри їх інтеграції у кримінальний процес — структурний, нормативний, функціональний та епістемологічний. На цій основі доведено, що ефективність реалізації процесуальних гарантій безпосередньо залежить від наявності зрозумілих критеріїв застосування оцінних понять, які мають забезпечувати баланс між необхідною дискрецією суб'єктів кримінального провадження та принципом правової визначеності. Водночас удосконалено наукові підходи до співвідношення механізму правового регулювання, механізму забезпечення прав і свобод людини та механізму забезпечення прав учасників кримінального провадження як його галузевої конкретизації.

По-третє, запропоновано авторську модель функціонування оцінних понять у кримінальному провадженні, побудовану на принципах ієрархічності та послідовної конкретизації правових норм. Доведено, що механізм застосування оцінних понять охоплює три взаємопов'язані рівні: правотворчий, на якому законодавець, Конституційний Суд України та Європейський суд з прав людини формують нормативний каркас оцінних категорій; правозастосовний, у межах якого слідчий, дізнавач і прокурор здійснюють їх первинне наповнення конкретним змістом; юрисдикційний, де слідчий суддя та суд остаточно перевіряють правильність застосування оцінних понять і забезпечують єдність судової практики. Встановлено закономірність поступового переходу від законодавчої абстракції до максимально конкретизованого судового рішення, що дозволило сформувати цілісне уявлення про процес трансформації нормативної моделі у конкретний процесуальний результат. Запропонована модель дає можливість визначити місце кожного суб'єкта кримінального провадження у формуванні остаточного змісту оцінних понять та окреслити межі його дискреційних повноважень.

По-четверте, істотно розвинено доктрину процесуального розсуду під час застосування оцінних понять. Автором запропоновано диференційований підхід до визначення характеру дискреційних повноважень окремих суб'єктів кримінального провадження, відповідно до якого дискреція слідчого та дізнавача має практично-оперативний характер, дискреція керівника органу досудового розслідування — організаційно-контрольний, прокурора — стратегічно-процесуальний, а суду — правозахисний і верифікаційний. Доведено, що межі такого розсуду визначаються не лише законом, а й принципами верховенства права, законності, пропорційності, поваги до людської гідності та правової визначеності. Особливу увагу приділено ролі людської гідності як універсального критерію допустимості тлумачення оцінних понять, а також принципу розумних строків, який одночасно виступає

самостійним оцінним поняттям і критерієм перевірки інших процесуальних рішень. У роботі переконливо доведено, що реалізація дискреційних повноважень не може перетворюватися на свавільний розсуд, а повинна бути обмежена чіткими юридичними критеріями та ефективним судовим контролем.

По-п'яте, комплексно досліджено роль правової доктрини, практики Європейського суду з прав людини, Конституційного Суду України та Верховного Суду у формуванні критеріїв застосування оцінних понять. У дисертації встановлено, що саме практика міжнародних і національних судових інституцій забезпечує вироблення універсальних стандартів правової визначеності, передбачуваності та обґрунтованості процесуальних рішень. Автором систематизовано функції практики Європейського суду з прав людини у сфері застосування оцінних понять, визначено особливості підходів Конституційного Суду України до оцінки допустимості законодавчих конструкцій із відкритим змістом та удосконалено характеристику ролі правової доктрини у виробленні єдиних критеріїв їх тлумачення. На цій основі обґрунтовано необхідність подальшої гармонізації національної практики із стандартами Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та вироблення Верховним Судом узагальнених методичних підходів щодо застосування найбільш поширених оцінних понять кримінального процесуального законодавства.

По-шосте, сформовано комплексну концепцію вдосконалення механізму застосування оцінних понять у кримінальному процесі України, яка охоплює законодавчий, організаційний, методичний, освітній та технологічний напрями розвитку. Запропоновано нову редакцію статті 2 Кримінального процесуального кодексу України, спрямовану на чітке розмежування мети та завдань кримінального провадження як самостійних орієнтирів тлумачення оцінних понять; обґрунтовано необхідність нормативної конкретизації найбільш уживаних оцінних категорій; запропоновано створення спеціалізованого методичного забезпечення для прокурорів щодо застосування оцінних понять; визначено перспективи використання технологій штучного інтелекту як допоміжного інструменту аналізу судової практики за умови безумовного збереження персональної відповідальності суб'єкта правозастосування за прийняте процесуальне рішення. Окрему увагу приділено розвитку юридичної освіти та формуванню галузевої доктрини оцінних понять як необхідної передумови забезпечення єдності правозастосовної практики та подальшого вдосконалення кримінального процесуального законодавства України.

Поряд із науковою новизною важливе місце у дисертаційному дослідженні займає його практична спрямованість. Проведене дослідження не обмежується формуванням нових теоретичних підходів до розуміння оцінних понять у кримінальному процесуальному праві, а містить комплекс практичних рекомендацій, реалізація яких сприятиме підвищенню ефективності кримінального провадження, забезпеченню прав учасників процесу та вдосконаленню механізму застосування кримінального процесуального законодавства.

Практичне значення одержаних результатів полягає насамперед у тому, що сформульовані автором висновки та пропозиції можуть бути використані у законотворчій діяльності під час удосконалення положень Кримінального

процесуального кодексу України. Особливу цінність мають запропоновані зміни до статті 2 КПК України, спрямовані на більш чітке розмежування мети та завдань кримінального провадження, що створює додаткові правові орієнтири для правильного тлумачення та застосування оцінних понять у практичній діяльності органів кримінальної юстиції. Водночас сформульовані рекомендації щодо нормативної конкретизації окремих оцінних категорій сприятимуть підвищенню рівня правової визначеності та однаковому застосуванню кримінального процесуального законодавства.

Важливе прикладне значення мають також розроблені автором методологічні підходи до застосування оцінних понять органами досудового розслідування, прокуратурою та судами. Запропоновані критерії оцінки відкритих правових конструкцій дозволяють мінімізувати ризики суб'єктивізму при прийнятті процесуальних рішень, забезпечують належний баланс між процесуальною дискрецією та гарантіями прав людини, а також сприяють формуванню єдиної практики застосування кримінального процесуального законодавства.

Практична цінність результатів дослідження проявляється й у можливості їх використання під час розроблення методичних рекомендацій для прокурорів, слідчих, дізнавачів, слідчих суддів та суддів. Запропоновані у дисертації підходи до мотивування процесуальних рішень із використанням оцінних понять, визначення меж процесуального розсуду, застосування стандартів Європейського суду з прав людини та Конституційного Суду України можуть стати підґрунтям для підготовки відомчих методичних документів, навчальних програм і практичних посібників для працівників органів кримінальної юстиції.

Окрему увагу в роботі приділено перспективам використання сучасних інформаційних технологій у процесі застосування оцінних понять. Обґрунтовано можливість використання систем штучного інтелекту як допоміжного аналітичного інструменту під час узагальнення судової практики, вироблення єдиних підходів до тлумачення оцінних категорій та підвищення передбачуваності правозастосування. При цьому автором переконливо доведено, що використання таких технологій можливе виключно за умови дотримання принципів прозорості, пояснюваності алгоритмів, контролю людини за прийняттям процесуальних рішень та безумовного збереження персональної відповідальності уповноважених суб'єктів.

Результати дисертаційного дослідження мають вагоме значення і для розвитку юридичної науки та освіти. Сформульовані теоретичні положення можуть бути використані під час подальших наукових досліджень проблем кримінального процесуального права, теорії правозастосування, юридичної герменевтики та судової аргументації. Вони також можуть бути покладені в основу оновлення змісту навчальних дисциплін "Кримінальний процес", "Судові та правоохоронні органи України", "Права, свободи та обов'язки людини і громадянина", спеціальних курсів із практики Європейського суду з прав людини та методики прийняття процесуальних рішень.

Практичне значення роботи підтверджується також упровадженням окремих результатів дослідження у законотворчу, правозастосовну, наукову та освітню діяльність, що свідчить про їх актуальність, затребуваність і можливість

безпосереднього використання у практиці функціонування органів кримінальної юстиції та закладів вищої освіти.

Важливою складовою достовірності одержаних результатів є належна емпірична база дослідження, яка забезпечила можливість перевірки сформульованих теоретичних положень та їх відповідності сучасним потребам правозастосовної практики.

Емпіричну основу дисертації становлять результати проведеного автором соціологічного дослідження, у якому взяли участь 73 судді, 96 прокурорів, 159 слідчих, 71 дізнавач та 103 оперативні працівники, що представляють практичну сферу кримінальної юстиції та безпосередньо застосовують кримінальне процесуальне законодавство у своїй професійній діяльності. Отримані результати дозволили встановити основні проблеми застосування оцінних понять, виявити найбільш поширені труднощі правозастосування та визначити напрями їх подальшого вдосконалення.

Поряд із результатами анкетування автором використано офіційні статистичні матеріали Офісу Генерального прокурора, Національної поліції України, Державного бюро розслідувань, Бюро економічної безпеки України, аналітичні матеріали Верховного Суду, практику Європейського суду з прав людини, Конституційного Суду України, чинне національне законодавство, міжнародно-правові акти, рішення міжнародних судових інституцій, а також значний масив наукової літератури з проблем кримінального процесуального права, теорії права, юридичної герменевтики та правозастосування. Такий комплексний підхід забезпечив належний рівень обґрунтованості сформульованих висновків та їх відповідність сучасному стану розвитку юридичної науки і практики.

Результати дисертаційного дослідження пройшли належну наукову апробацію, були представлені та обговорені на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, круглих столах, наукових семінарах, а також відображені у наукових публікаціях автора. Основні положення роботи впроваджені у правотворчу, правозастосовну та освітню діяльність, що підтверджує їх практичну цінність, актуальність та готовність до використання в діяльності органів кримінальної юстиції й закладів вищої освіти.

По закінченню доповіді присутніми були поставлені такі **запитання:**

Топчій В.В.: Шановний Романе В'ячеславовичу, Ви пропонуєте авторське визначення оцінних понять у кримінальному процесуальному праві. У чому, на Вашу думку, його принципова відмінність від існуючих доктринальних підходів та яке практичне значення матиме запропоноване визначення для правозастосовної діяльності?

Відповідь: Дякую за запитання. Проведене дослідження показало, що більшість існуючих наукових підходів розглядає оцінні поняття переважно як різновид законодавчої невизначеності або як наслідок особливостей юридичної техніки. На моє переконання, такий підхід є неповним.

У дисертації оцінні поняття запропоновано розглядати як об'єктивний

інструмент правового регулювання, який свідомо використовується законодавцем для забезпечення гнучкості кримінального процесу. Їх зміст не є довільним, а формується у межах визначених законом критеріїв, принципів права, практики Верховного Суду, Конституційного Суду України та Європейського суду з прав людини.

Практичне значення такого підходу полягає у тому, що він дозволяє перейти від інтуїтивного застосування оцінних понять до вироблення зрозумілих методологічних критеріїв їх використання, що, у свою чергу, сприятиме підвищенню єдності правозастосовної практики та зміцненню гарантій прав учасників кримінального провадження.

Лугіна Н.А.: Шановний Романе В'ячеславовичу, у роботі Ви приділяєте значну увагу процесуальному розсуду. Де, на Вашу думку, проходить межа між допустимою дискрецією суб'єкта кримінального провадження та свавільним застосуванням оцінних понять?

Відповідь: Дякую за запитання. На мою думку, така межа визначається сукупністю взаємопов'язаних критеріїв.

По-перше, будь-яке процесуальне рішення має відповідати принципу верховенства права та бути належним чином мотивованим.

По-друге, застосування оцінного поняття повинно ґрунтуватися виключно на встановлених фактичних обставинах конкретного кримінального провадження.

По-третє, остаточним гарантом недопущення свавілля виступає ефективний судовий контроль.

Саме тому процесуальна дискреція не може розглядатися як необмежена свобода прийняття рішення. Вона завжди повинна здійснюватися в межах закону, принципу пропорційності, поваги до людської гідності та вимог правової визначеності.

Максіменцев М.Г.: Шановний Романе В'ячеславовичу, у дисертації запропоновано трирівневу модель функціонування оцінних понять. Який із визначених рівнів, на Вашу думку, має найбільший вплив на забезпечення прав учасників кримінального провадження?

Відповідь: Дякую за запитання. Усі три рівні взаємопов'язані, однак вирішальне значення, на мою думку, має саме судовий рівень.

Саме суд здійснює остаточну перевірку правильності застосування оцінних понять, усуває можливі помилки органів досудового розслідування та прокуратури, формує сталі стандарти тлумачення кримінального процесуального законодавства і забезпечує однаковість судової практики.

Водночас ефективність судового контролю неможлива без належної якості законодавства та професійної діяльності органів досудового розслідування, тому запропонована модель повинна функціонувати як єдина взаємопов'язана система.

Новицька Н.Б.: Шановний Романе В'ячеславовичу, у роботі значна

увага приділена практиці Європейського суду з прав людини. Яким чином, на Вашу думку, рішення ЄСПЛ можуть забезпечити однаковість застосування оцінних понять у кримінальному процесі України?

Відповідь: Дякую за запитання. Практика Європейського суду з прав людини фактично формує універсальні стандарти правової визначеності, передбачуваності та належної правової процедури.

Саме тому рішення ЄСПЛ повинні використовуватися не лише як джерело окремих правових позицій, а як система критеріїв, що допомагає визначити допустимі межі процесуального розсуду.

На мою думку, узагальнення відповідної практики Верховним Судом та її системне використання судами нижчих інстанцій сприятиме формуванню єдиних підходів до застосування найбільш поширених оцінних понять кримінального процесуального законодавства.

Лопащук Д.І.: Шановний Романе В'ячеславовичу, одним із напрямів розвитку Ви визначаєте використання технологій штучного інтелекту. Наскільки реалістичним Ви вважаєте впровадження таких технологій у діяльність органів кримінальної юстиції та які ризики при цьому необхідно враховувати?

Відповідь: Дякую за запитання. На мою думку, використання штучного інтелекту є перспективним напрямом розвитку кримінальної юстиції, однак його роль повинна залишатися виключно допоміжною.

Штучний інтелект може ефективно аналізувати значні масиви судової практики, виявляти закономірності застосування оцінних понять та допомагати формувати єдині підходи до правозастосування.

Разом із тим остаточне процесуальне рішення завжди повинна приймати людина, оскільки лише вона здатна повною мірою оцінити конкретні обставини справи, забезпечити дотримання принципів справедливості, пропорційності та поваги до прав людини.

Саме тому у дисертації запропоновано систему інституційних запобіжників використання штучного інтелекту, які унеможливлюють підміну людського розсуду алгоритмічними рішеннями.

Після цього було надано слово **рецензентам** роботи:

Виступ доктора юридичних наук, професора Лисенка В.В.

Заслухавши доповідь здобувача, ознайомившись із текстом дисертації, авторефератом та науковими публікаціями автора, вважаю, що представлена робота є завершеним самостійним науковим дослідженням, присвяченим одній із найбільш складних і водночас недостатньо розроблених проблем сучасної науки кримінального процесуального права.

Актуальність обраної тематики не викликає сумнівів. Сучасний кримінальний процес дедалі більше характеризується використанням законодавцем відкритих нормативних конструкцій, зміст яких не визначений безпосередньо законом і підлягає встановленню у процесі правозастосування.

За таких умов саме від правильності застосування оцінних понять значною мірою залежить ефективність забезпечення конституційних прав людини, дотримання принципу верховенства права, законності та справедливості кримінального провадження.

Позитивною рисою дисертації є те, що автор не обмежився дослідженням окремих процесуальних норм або аналізом окремих оцінних категорій. У роботі сформовано цілісну концепцію застосування оцінних понять як одного з елементів механізму забезпечення прав учасників кримінального провадження. Такий підхід, безумовно, має системний характер і суттєво відрізняється від більшості попередніх досліджень, у яких зазначена проблематика розглядалася фрагментарно.

Особливої уваги заслуговує запропоноване автором визначення оцінних понять, яке поєднує їх нормативну природу, функціональне призначення та практичний механізм реалізації. Важливо, що автор не розглядає оцінні поняття як недолік законодавства, а переконливо доводить їх об'єктивну необхідність для забезпечення гнучкості кримінального процесуального регулювання. Такий підхід видається аргументованим та відповідає сучасним тенденціям розвитку європейської правової науки.

Слід позитивно оцінити запропоновану автором трирівневу модель функціонування оцінних понять, яка дозволяє комплексно пояснити механізм переходу від законодавчої абстракції до конкретного процесуального рішення. Запропонована модель має не лише теоретичне, а й значне прикладне значення, оскільки дає можливість чіткіше визначити компетенцію кожного суб'єкта кримінального провадження та окреслити межі його процесуального розсуду.

Безумовною перевагою дисертації є використання значної емпіричної бази. Проведене автором анкетування практичних працівників різних органів кримінальної юстиції, аналіз судової практики, рішень Європейського суду з прав людини, Конституційного Суду України та Верховного Суду забезпечують високий рівень обґрунтованості сформульованих висновків.

На окрему позитивну оцінку заслуговують практичні рекомендації автора щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства. Вони не мають декларативного характеру, а ґрунтуються на результатах комплексного дослідження та спрямовані на підвищення рівня правової визначеності, забезпечення єдності судової практики та посилення гарантій прав людини.

Разом із тим, як і будь-яке ґрунтовне наукове дослідження, дисертація містить окремі положення, які можуть бути предметом подальшої наукової дискусії.

По-перше, автор пропонує достатньо розгалужену класифікацію оцінних понять. На мою думку, окремі її критерії частково перетинаються між собою, що може ускладнювати практичне використання запропонованої системи. Водночас зазначене зауваження має переважно дискусійний характер і не впливає на загальну цінність проведеного дослідження.

По-друге, у роботі значна увага приділяється використанню технологій штучного інтелекту у сфері аналізу судової практики. Вважаю, що це перспективний напрям, однак він потребує додаткового дослідження крізь

призму інформаційної безпеки, захисту персональних даних та етичних стандартів застосування цифрових технологій у кримінальному судочинстві.

По-третє, окремі пропозиції щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства могли б бути доповнені прогнозом їх впливу на практику застосування відповідних норм після внесення законодавчих змін.

Водночас наведені зауваження мають виключно рекомендаційний характер, не знижують наукової цінності дисертації та можуть бути враховані автором у подальших наукових дослідженнях.

Дисертаційне дослідження Баранніка Романа В'ячеславовича, за висновком рецензента, є оригінальною, самостійною та завершеною науковою працею, виконаною на високому теоретико-методологічному та прикладному рівнях. Робота відзначається логічною, внутрішньо узгодженою та послідовною структурою, що забезпечує цілісне розкриття предмета дослідження. За своєю архітектонікою дисертація є комплексним науковим дослідженням, у якому всебічно проаналізовано одну з найбільш актуальних і водночас недостатньо розроблених проблем сучасної науки кримінального процесуального права — забезпечення прав учасників кримінального провадження під час застосування оцінних понять. Глибина проведеного аналізу, системність викладу матеріалу, комплексне використання сучасної методології наукового пізнання, а також обґрунтованість сформульованих висновків свідчать про високий рівень наукової кваліфікації автора, його здатність самостійно вирішувати складні наукові проблеми та розробляти концептуально нові підходи до їх розв'язання.

У цілому, як зазначив рецензент, до захисту подано завершене самостійне наукове дослідження, у якому сформульовано низку нових наукових положень, теоретичних висновків і практичних рекомендацій, що у своїй сукупності становлять вагомий внесок у розвиток науки кримінального процесуального права, доктрини забезпечення прав учасників кримінального провадження, теорії процесуального розсуду та практики застосування оцінних понять у кримінальному судочинстві України. У дисертації розв'язано важливу наукову проблему, що має істотне значення для подальшого розвитку кримінального процесуального законодавства, забезпечення єдності правозастосовної практики, імплементації європейських стандартів захисту прав людини та вдосконалення механізму реалізації процесуальних гарантій учасників кримінального провадження.

Загальна оцінка дисертаційної роботи є позитивною. Дисертація Баранніка Романа В'ячеславовича "Забезпечення прав учасників кримінального провадження під час застосування оцінних понять у кримінальному процесі України" може бути рекомендована до розгляду у спеціалізованій вченій раді відповідного профілю.

Виступ доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України Колба О.Г.

Ознайомившись із дисертацією Баранніка Романа В'ячеславовича, авторефератом, науковими працями здобувача та заслухавши його доповідь,

вважаю, що представлена робота є ґрунтовним завершеним дослідженням, присвяченим складній міжгалузевій проблемі, яка поєднує питання кримінального процесуального права, теорії правозастосування, судової практики та забезпечення прав людини.

Особливістю дисертації є те, що автор досліджує оцінні поняття не ізольовано, а через призму функціонування всього механізму кримінального провадження. Такий підхід дозволив продемонструвати, що ефективність реалізації процесуальних прав значною мірою визначається не лише змістом відповідної правової норми, а й якістю її практичного застосування.

Рецензент позитивно оцінив те, що значна частина роботи присвячена діяльності слідчого, дізнавача, прокурора та слідчого судді. Автор переконливо показує, що саме на стадії досудового розслідування формується первинний зміст більшості оцінних понять, які в подальшому стають предметом судової перевірки. Такий висновок має важливе практичне значення, оскільки дозволяє по-новому оцінити роль процесуальної мотивації рішень уже на початкових етапах кримінального провадження.

Заслуговує підтримки авторська концепція диференціації процесуального розсуду залежно від процесуального статусу відповідного суб'єкта. На відміну від традиційних підходів, у роботі обґрунтовується, що дискреційні повноваження слідчого, прокурора та суду не можуть оцінюватися за єдиними критеріями, оскільки кожен із цих суб'єктів реалізує різні функції кримінального провадження. Саме тому запропонований автором функціональний підхід до визначення меж процесуального розсуду видається науково обґрунтованим та перспективним.

Окремо слід відзначити використання значного емпіричного матеріалу. Автор не обмежився аналізом нормативної бази та судової практики, а провів масштабне опитування суддів, прокурорів, слідчих, дізнавачів та оперативних працівників, що дозволило зіставити теоретичні положення із реальними потребами правозастосовної діяльності. Такий підхід істотно підвищує достовірність сформульованих висновків і свідчить про належний рівень організації дослідження. Крім того, результати роботи підтверджуються аналізом численних наукових публікацій автора, у тому числі статей у фахових виданнях України та міжнародних виданнях, індексованих у Web of Science Core Collection і Scopus, що засвідчує належну апробацію основних положень дисертації.

Високу оцінку за словами рецензента заслуговують також пропозиції щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства. Вони не мають абстрактного характеру, а базуються на системному аналізі чинного КПК України, практики його застосування та міжнародних стандартів кримінальної юстиції. Особливо важливо, що законодавчі рекомендації автора взаємопов'язані з його загальною концепцією забезпечення прав учасників кримінального провадження і тому мають внутрішню логічну завершеність.

Не можна не відзначити й те, що окремі положення дисертації мають перспективне значення для розвитку відомчої методичної роботи. Запропоновані критерії застосування оцінних понять можуть бути використані

під час підготовки методичних рекомендацій для прокурорів, слідчих та дізнавачів, а також при проведенні службової підготовки працівників правоохоронних органів.

Разом із тим окремі положення роботи можуть стати предметом подальшого наукового обговорення.

По-перше, автор досить широко використовує категорію "механізм забезпечення прав учасників кримінального провадження". На мою думку, було б доцільно ще чіткіше визначити співвідношення цього поняття із суміжними категоріями "механізм реалізації прав" та "механізм правового регулювання", що сприяло б подальшому розвитку відповідного категоріального апарату.

По-друге, заслуговує підтримки запропонована автором ідея використання технологій штучного інтелекту для аналізу судової практики. Водночас питання нормативного регулювання таких технологій, визначення вимог до алгоритмів їх функціонування та процесуального статусу відповідних цифрових інструментів потребують окремого комплексного дослідження, що виходить за межі предмета цієї дисертації.

По-третє, окремі положення щодо уніфікації практики застосування оцінних понять могли б бути додатково проілюстровані прикладами узагальнення судової практики Верховним Судом щодо найбільш поширених процесуальних ситуацій. Водночас зазначене жодним чином не впливає на загальну високу оцінку дисертаційного дослідження.

У цілому зазначені зауваження мають рекомендаційний характер, не применшують наукової новизни, теоретичної та практичної цінності роботи й можуть бути враховані автором у подальшій науковій діяльності.

Підсумовуючи викладене, рецензент зазначив, що дисертація Баранніка Романа В'ячеславовича є самостійним завершеним науковим дослідженням, виконаним на високому теоретичному та методологічному рівні. Її результати мають істотне значення для розвитку науки кримінального процесуального права, удосконалення правозастосовної практики та забезпечення прав людини у кримінальному провадженні. За своїм змістом, науковою новизною, обґрунтованістю висновків і практичною значущістю вона відповідає вимогам, що ставляться до докторських дисертацій за спеціальністю 12.00.09 та може бути рекомендована до розгляду спеціалізованою вченою радою відповідного профілю.

Виступ доктора юридичних наук, доцента Бодунової О.М.

Після ознайомлення з дисертаційною роботою Баранніка Романа В'ячеславовича, авторефератом, науковими публікаціями автора та заслуховування його доповіді вважаю, що представлене дослідження є фундаментальною науковою працею, у якій вирішено важливу наукову проблему, що має істотне значення для подальшого розвитку кримінального процесуального права України, забезпечення прав людини та вдосконалення діяльності органів кримінальної юстиції.

Насамперед хотіла б відзначити актуальність тематики дослідження. В

умовах реформування судової системи України, імплементації європейських стандартів правосуддя та розвитку практики Європейського суду з прав людини питання застосування оцінних понять виходить далеко за межі суто теоретичної проблематики. Фактично йдеться про вироблення таких підходів до правозастосування, які забезпечують баланс між ефективністю кримінального переслідування та належним захистом основоположних прав і свобод людини.

Важливою перевагою дисертації є її людиноцентричний характер. Автор послідовно проводить думку про те, що оцінні поняття повинні розглядатися не як інструмент розширення дискреційних повноважень держави, а як юридичний механізм, застосування якого підпорядковується насамперед забезпеченню конституційних прав людини. Такий підхід повністю відповідає сучасному розумінню принципу верховенства права, сформованому у практиці Конституційного Суду України та Європейського суду з прав людини.

Схвальної оцінки за словами рецензента заслуговує комплексний аналіз міжнародних стандартів кримінального судочинства. Автором не лише досліджено практику Європейського суду з прав людини, а й показано її вплив на формування критеріїв застосування найбільш поширених оцінних понять кримінального процесуального законодавства України. Це дозволило обґрунтувати висновок про необхідність системного використання конвенційних стандартів під час прийняття процесуальних рішень усіма суб'єктами кримінального провадження.

Позитивне враження справляє і високий рівень методологічної культури дослідження. Автор вдало поєднав загальнонаукові та спеціально-юридичні методи пізнання, що забезпечило комплексне дослідження проблематики, дозволило поєднати теоретичний аналіз із практикою діяльності органів кримінальної юстиції та сформулювати обґрунтовані висновки щодо подальшого розвитку кримінального процесуального законодавства.

Окремо рецензент відзначила запропоновану автором концепцію вдосконалення правового регулювання застосування оцінних понять. Її перевагою є системність: законодавчі пропозиції, рекомендації щодо правозастосовної практики, методичне забезпечення діяльності прокурорів і суддів, розвиток юридичної освіти та використання сучасних цифрових технологій розглядаються як взаємопов'язані елементи єдиного механізму підвищення ефективності кримінального судочинства.

Заслуговує підтримки й висновок автора про необхідність подальшої уніфікації практики застосування оцінних понять Верховним Судом. Рецензент зауважив, що саме сталі правові позиції найвищої судової інстанції здатні забезпечити належний рівень правової визначеності, передбачуваності судових рішень та однакового застосування норм кримінального процесуального права.

Водночас, як і будь-яке масштабне наукове дослідження, дисертація містить окремі положення, що можуть бути предметом наукової дискусії.

По-перше, у роботі значну увагу приділено практиці Європейського суду з прав людини. Разом із тим, рецензент зазначив, що доцільно було б більш детально висвітлити взаємозв'язок між правовими позиціями ЄСПЛ та

сучасною практикою Верховного Суду щодо застосування окремих оцінних понять, що дозволило б ще переконливіше продемонструвати процес імплементації міжнародних стандартів у національне судочинство.

По-друге, автор пропонує комплекс змін до кримінального процесуального законодавства, однак окремі з них потребуватимуть додаткового нормативного та організаційного забезпечення після їх можливого законодавчого закріплення. На мій погляд, цьому аспекту можна було б приділити дещо більше уваги.

По-третє, перспективним напрямом подальших досліджень могла б стати розробка спеціальної методики оцінювання ефективності застосування оцінних понять після внесення запропонованих законодавчих змін, що дозволило б визначити їх реальний вплив на забезпечення прав учасників кримінального провадження.

Разом із тим зазначені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження, мають рекомендаційний характер та можуть бути враховані автором у подальшій науковій роботі.

Окрему увагу рецензент звернула на те, що висновки дисертації відображають основні наукові результати, одержані автором особисто, є логічним підсумком проведеного комплексного дослідження та повною мірою відповідають визначеним у вступі меті й поставленим завданням. Вони характеризуються належним рівнем наукового узагальнення, внутрішньою логічною послідовністю та концептуальною завершеністю, ґрунтуються на комплексному аналізі нормативно-правових джерел, судової практики, міжнародних стандартів і результатів емпіричного дослідження. Сформульовані автором висновки та рекомендації мають вагоме теоретичне значення для подальшого розвитку науки кримінального процесуального права, доктрини застосування оцінних понять і забезпечення прав учасників кримінального провадження, а також практичну цінність для вдосконалення кримінального процесуального законодавства та правозастосовної діяльності органів кримінальної юстиції.

Загалом, на думку рецензента, дисертаційне дослідження Баранніка Романа В'ячеславовича є завершеним, самостійним, оригінальним науковим дослідженням, у якому розв'язано важливу наукову проблему, що має істотне значення для розвитку науки кримінального процесуального права України. Робота характеризується високим рівнем наукової новизни, належною методологічною обґрунтованістю, теоретичною цінністю та практичною спрямованістю, а отримані результати відповідають вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук.

Тема дисертації, її мета, об'єкт і предмет дослідження, сформульовані наукові положення, висновки та практичні рекомендації відповідають паспорту спеціальності 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність, вимогам законодавства України щодо підготовки докторських дисертацій, а також вимогам Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1197. За

своїм науковим рівнем, актуальністю, новизною, обґрунтованістю та практичною значущістю дисертація може бути рекомендована до подання на розгляд спеціалізованої вченої ради для захисту на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук.

Бараннік Роман В'ячеславович висловив виступаючим та усім присутнім на засіданні фахового семінару подяку за позитивну оцінку дисертаційної роботи, за висловлені побажання, зауваження та професійні поради, які сприяли вдосконаленню змісту роботи.

На основі результатів обговорення присутні на засіданні вирішили запропонувати такий:

ВИСНОВОК
щодо дисертації Баранніка Романа В'ячеславовича на тему: «Забезпечення прав учасників кримінального провадження під час застосування оцінних понять у кримінальному процесі України»

Обґрунтування вибору теми дослідження. Становлення та розвиток України як незалежної європейської держави відбуваються в умовах масштабних безпрецедентних безпекових, соціальних і правових викликів сучасності, що охоплюють практично всі сфери суспільного та правового життя. Численні соціальні трансформації, пандемія коронавірусу COVID-19 і повномасштабне вторгнення Російської Федерації стали чинниками потреби ухвалювати швидкі, але виважені правові рішення. Особливо гострими ці проблеми постають у кримінальному судочинстві: 2022 року кількість злочинів суттєво зросла, порівняно з попереднім періодом, на 12,8 %, а кількість особливо тяжких злочинів збільшилась з 13 199 випадків 2020 року до 105 559 2022 року, що становить зростання на 669,8 %. Така кількість злочинів суттєво підвищує навантаження на правоохоронну та судову системи, вимагаючи від кожного із елементів механізму досягнення завдань кримінального провадження бути злагодженим, гармонійним та адаптованим до реалій сьогодення.

В умовах правової реформи, євроінтеграційних процесів і дії особливих правових режимів, зумовлених збройною агресією, особливого значення набуває якість правозастосовної діяльності та забезпечення прав учасників кримінального провадження. Ефективність кримінального судочинства безпосередньо залежить від того, наскільки точно, послідовно й передбачувано суб'єкти правозастосування тлумачать і застосовують правові норми, зокрема ті, що містять оцінні поняття. КПК України, як і будь-який законодавчий акт, не може передбачити всіх можливих ситуацій, тому неминуче містить оцінні поняття – змістовно широкі, формально не визначені правові конструкції, що набувають конкретного змісту в процесі правозастосування.

Оцінні поняття є невід'ємним елементом кримінального процесуального законодавства, що зумовлює гнучкість правового регулювання та дає змогу враховувати індивідуальні обставини конкретного кримінального провадження.

Водночас відсутність чітких критеріїв їхнього тлумачення породжує суб'єктивізм правозастосування, сприяє виникненню правових колізій і прогалин, а також створює ризики для дотримання прав і свобод учасників кримінального провадження. Відхід від радянської державоцентричної правової моделі до сучасної людиноцентричної парадигми суттєво розширив коло суб'єктів оцінювання, проте одночасно поглибив проблему забезпечення передбачуваності та однаковості правозастосування.

Незважаючи на наукові розробки окремих аспектів застосування оцінних понять у праві, в українській правовій доктрині досі відсутнє комплексне дослідження оцінних понять у кримінальному процесуальному праві в їхньому системному взаємозв'язку з механізмом забезпечення прав учасників кримінального провадження. Водночас сама категорія "оцінні поняття" є самобутньою для вітчизняної правової науки та не має прямого відповідника в англомовній доктрині, де функціонально суміжними є поняття "vague legal terms", "open-textured legal terms" та "evaluative judgement", що обумовлює потребу в автентичному науковому осмисленні цього феномена.

Проблематику оцінних понять у праві досліджували: В. А. Біленко, О. М. Ботнаренко, Д. К. Василяка, О. В. Веренкіотова, С. І. Вільнянський, Д. Л. Драч, М. М. Забарний, Е. М. Кісілюк, А. В. Коломійчук, Т. О. Коломоєць, В. М. Косович, Д. С. Кравчук, Т. О. Музика, К. М. Оробець, В. О. Рибалко, О. В. Степаненко, І. А. Тітко, О. В. Ус, О. В. Чебакова, С. М. Черноус, С. Д. Шапченко, О. О. Юхно та ін. Окремі аспекти кримінального процесуального права, механізму забезпечення прав учасників кримінального провадження, тлумачення правових норм, суддівської дискреції та правової доктрини були предметом наукових розробок таких учених: Н. Р. Бобечко, І. В. Гловюк, В. О. Гринюк, М. С. Іванов, О. В. Капліна, М. І. Козюбра, А. М. Колодій, О. П. Кучинська, В. Т. Маляренко, М. М. Михеєнко, В. Т. Нор, С. А. Паршак, М. А. Погорецький, М. М. Погорецький, С. П. Погребняк, Є. Ю. Полянський, П. М. Рабінович, Д. Б. Сергєєва, Д. В. Сімонович, Д. О. Скрипник, С. М. Тарасюк, В. В. Топчій, О. О. Торбас, Л. Д. Удалова, Т. Г. Фоміна, М. Є. Шумило, О. О. Юхно, Ю. В. Циганюк, О. Г. Яновська та ін.

Визнаючи значущість проведених цими вченими наукових досліджень, доводиться констатувати, що питання оцінних понять у кримінальному процесуальному праві в їхньому взаємозв'язку з механізмом забезпечення прав учасників провадження залишаються недостатньо дослідженими й потребують комплексного наукового осмислення. Фрагментарність наукових розробок, відсутність уніфікованих підходів до тлумачення та застосування оцінних категорій у практиці органів досудового розслідування, прокуратури й суду, а також недостатність доктринального осмислення цього феномена обумовлюють актуальність і суспільно-практичну значущість обраної теми дослідження. Відтак постала важлива теоретико-прикладна проблема, вирішення якої сприятиме підвищенню якості правосуддя, забезпеченню правової визначеності й ефективному захисту прав і свобод людини в кримінальному провадженні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дослідження відповідає пріоритетним напрямам наукових досліджень і

науково-технічних розробок, зокрема: Цілям сталого розвитку України на період до 2030 року (Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019); Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020); Національній стратегії у сфері прав людини (Указ Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021); Комплексному стратегічному плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки (Указ Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023); позиціям Кіотської декларації щодо розширення можливостей попередження злочинів, кримінального правосуддя та верховенства права (Чотирнадцятий Конгрес ООН із запобігання злочинності та кримінального судочинства, Кіото, Японія, 2021 р.).

Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Державного податкового університету від 29 червня 2026 року (протокол № 20).

Мета і завдання дослідження. *Мета* дисертаційного дослідження – здійснити комплексний теоретико-правовий аналіз оцінних понять у кримінальному процесуальному праві України, розкрити їх сутність, функціональну роль і механізм застосування у взаємозв'язку з механізмом забезпечення прав учасників кримінального провадження, а також сформулювати пропозиції щодо вдосконалення законодавства та правозастосовної практики.

Для досягнення поставленої мети визначено такі *завдання*:

– з'ясувати стан наукової розробки теми та визначити методологічні засади дослідження оцінних понять у кримінальному процесуальному праві;

– сформулювати авторське визначення оцінних понять у кримінальному процесуальному праві та провести їх класифікацію;

– дослідити стан розробки категорії "оцінні поняття" в українській і зарубіжній правовій доктрині та встановити її співвідношення із суміжними поняттями англомовної правової традиції;

– дослідити взаємозв'язок оцінних понять із механізмом забезпечення прав учасників кримінального провадження та визначити функціональні форми їхньої взаємодії;

– розкрити механізм функціонування оцінних понять у кримінальному провадженні через призму діяльності суб'єктів правотворчого, правозастосовного та юрисдикційного рівнів;

– дослідити особливості застосування оцінних понять органами досудового розслідування, прокурором, стороною захисту, потерпілим і судом;

– встановити роль принципів права, правосвідомості та людської гідності в тлумаченні та застосуванні оцінних понять у кримінальному провадженні;

– з'ясувати взаємозв'язок оцінних понять з правовими колізіями та прогалинами в кримінальному процесуальному праві; визначити роль правової доктрини у формуванні критеріїв їхнього застосування;

– провести порівняльно-правовий аналіз застосування оцінних понять у системах загального та континентального права;

– визначити роль практики ЄСПЛ і Конституційного Суду України у формуванні стандартів допустимості та застосування оцінних понять;

– визначити напрями оптимізації застосування оцінних понять у кримінальному процесі з урахуванням сучасних технологій, юридичної освіти й наукового розвитку;

– сформулювати пропозиції щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства України.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у зв'язку з тлумаченням і застосуванням оцінних понять у кримінальному провадженні в їхньому взаємозв'язку з механізмом забезпечення прав учасників кримінального провадження.

Предметом дослідження є забезпечення прав учасників кримінального провадження під час застосування оцінних понять у кримінальному процесі України.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертаційного дослідження становить сукупність загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання, що забезпечили отримання достовірних та науково обґрунтованих результатів.

Діалектичний метод забезпечив вивчення оцінних понять у взаємозв'язку з іншими правовими явищами, зокрема з механізмом правового регулювання, механізмом забезпечення прав і свобод особи, правовими колізіями та прогалинами. Системно-структурний метод дав змогу розкрити ієрархічну структуру механізму функціонування оцінних понять через систему суб'єктів правотворчого, правозастосовного та юрисдикційного рівнів. Герменевтичний метод застосовувався для з'ясування змісту оцінних понять, закріплених у нормативно-правових актах і судовій практиці. За допомогою порівняльно-правового методу виявлено особливості застосування оцінних понять у системах загального та континентального права, а також встановлено співвідношення вітчизняних оцінних категорій із суміжними поняттями англомовної правової доктрини. Метод case study використовувався для глибокого аналізу окремих прецедентних рішень ЄСПЛ і Конституційного Суду України. Формально-юридичний метод застосовувався під час аналізу норм КПК України, практики судів і рекомендацій міжнародних інституцій. Застосування аксіологічного підходу забезпечило визначення ціннісної сутності оцінних понять та їхнього значення для забезпечення справедливого правосуддя.

Емпіричну базу дослідження становлять узагальнені дані проведеного соціологічного опитування 73 суддів, 96 прокурорів, 159 слідчих, 71 дізнавача та 103 оперативних працівників у Запорізькій і Дніпропетровській областях, офіційні статистичні дані Офісу Генерального прокурора, Національної поліції України, Державного бюро розслідувань, Бюро економічної безпеки України, аналітичні матеріали Верховного Суду, Європейського суду з прав людини, матеріали нормативно-правового, науково-публіцистичного й аналітичного характеру щодо забезпечення прав учасників кримінального провадження під час застосування оцінних понять у кримінальному процесі України.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є першим в Україні комплексним дослідженням оцінних понять у кримінальному процесуальному праві в системному взаємозв'язку з механізмом забезпечення

прав учасників кримінального провадження. Наукова новизна роботи конкретизується в таких положеннях:

вперше:

– сформульовано авторське визначення оцінних понять у кримінальному процесуальному праві як закладених у правових термінах змістовно широких і формально не визначених понять, які набувають конкретизації та уточнення в процесі інтелектуального аналізу й оцінювання контексту конкретних обставин справи чи правовідносин, що здійснюється суб'єктом правозастосування на підставі його дискреційних повноважень і може передбачати варіативність правових наслідків чи змістовних характеристик для об'єктів правозастосування; змістовний обсяг оцінного поняття представлено у формі рамки з верхніми та нижніми межами, у межах якої суб'єкт правозастосування на власний розсуд вирішує, наскільки зміст поняття корелює з конкретними фактичними обставинами;

– здійснено комплексну порівняльну характеристику категорії "оцінні поняття" у вітчизняній і зарубіжній правовій доктрині та встановлено, що ця категорія є самобутньою для вітчизняної правової науки й не має прямого відповідника в англомовній доктрині, де функціонально суміжними є поняття "vague legal terms" (невизначені юридичні поняття), "open-textured legal terms" (юридичні поняття з відкритою текстурою) та "evaluative judgement" (оцінне судження), в яких оцінний елемент є лише одним із декількох складових змісту, а не визначальною ознакою; обґрунтовано потребу в інтеграції вітчизняної доктрини оцінних понять у міжнародний науковий дискурс;

– виявлено й систематизовано п'ять функціональних форм взаємодії оцінних понять з механізмом забезпечення прав учасників кримінального провадження та встановлено чотири системні виміри їхньої вбудованості в кримінально-процесуальний механізм: структурний, нормативний, функціональний та епістемологічний; доведено, що оцінні поняття є не недоліком законодавчої техніки, а об'єктивно необхідним елементом нормативного регулювання, наявність якого підтверджується всім ходом історичного розвитку кримінально-процесуального законодавства;

– розроблено трирівневу ієрархічну модель механізму функціонування оцінних понять у кримінальному провадженні, що охоплює: правотворчий рівень (Верховна Рада України, Конституційний Суд України, ЄСПЛ), який формує нормативний "каркас" оцінних понять; правозастосовний рівень (слідчий, дізнавач, прокурор), що здійснює первинну конкретизацію; юрисдикційний рівень (слідчий суддя, суди), який виконує контролювальне та фінальне оцінювання, легітимізуючи або коригуючи первинні висновки; встановлено виражену векторність ієрархії конкретизації – від абстрактності законодавчого положення до абсолютної конкретності вироку;

– досліджено ієрархічну систему процесуального розсуду органів досудового розслідування та прокуратури: дискреція слідчого / дізнавача визначена як практично-оперативна, дискреція керівника органу досудового розслідування – як організаційно-контрольна, дискреція прокурора – як стратегічно-владна; встановлено, що некоректним є твердження про можливість

розширення відкритої логічної структури оцінного поняття суб'єктом правозастосування – нові суттєві ознаки може встановити виключно законодавець, тоді як нові фактичні форми прояву явища є лише різновидами його реалізації;

– обґрунтовано концептуальне положення про те, що оцінні поняття є не допоміжним, а концептуальним ядром змагального кримінального процесу, оскільки кожне оцінювання обвинувачення повинно зустрічати рівноцінну контраргументацію сторони захисту; визначено специфічний процесуальний статус потерпілого як суб'єкта застосування оцінних понять, чиє оцінювання обумовлене безпосереднім суб'єктивним досвідом настання шкоди;

– обґрунтовано подвійну функцію людської гідності в системі тлумачення та застосування оцінних понять: як інструменту обмеження (результат трактування оцінного поняття не може суперечити людській гідності як базовому праву особи) та як якісного орієнтиру правозастосування, що визначає верхні й нижні межі допустимого розсуду; встановлено подвійну природу принципу розумних строків – він одночасно є стандартом для оцінювання застосування інших оцінних понять і сам виступає оцінним поняттям, що підлягає самостійній верифікації;

– розроблено та запропоновано нову редакцію статті 2 КПК України, що розмежовує ціль і завдання кримінального провадження як самостійні орієнтири для тлумачення та застосування оцінних понять: ціллю визначено захист особи, суспільства й держави від кримінальних правопорушень, а серед завдань – охорону прав учасників, забезпечення повного й неупередженого розслідування, недопущення обвинувачення невинуватих, запобігання необґрунтованому процесуальному примусу та гарантування належної правової процедури;

– встановлено й систематизовано сім взаємопов'язаних функцій практики Європейського суду з прав людини щодо оцінних понять у кримінальному процесі: інтерпретаційну (надання змістовних критеріїв), гарантійну (покладення на державу обов'язку забезпечення стандартів), уніфікаційну (гармонізація національної судової практики), коригувальну, або трансформаційну (формування державної політики у сфері правосуддя через пілотні рішення), освітньо-методичну (підвищення правової культури), контрольну (оцінювання відповідності національної практики конвенційним стандартам) і функцію каталізатора правової визначеності (вироблення орієнтирів для тлумачення відкритих законодавчих формулювань);

– обґрунтовано потребу у формуванні спеціальної галузевої доктрини оцінних понять кримінального процесуального права України як цілісної наукової концепції із систематизованим каталогом оцінних понять, доктринальними критеріями їхнього змісту та методологією застосування; визначено три взаємопов'язані вектори оптимізації: сучасні технології (штучний інтелект із п'ятьма інституційними запобіжниками), юридична освіта й наукова доктрина.

удосконалено:

– класифікацію оцінних понять у кримінальному процесуальному праві за чотирма підставами: залежно від цільової спрямованості – на ті, що

потребують простого оцінювання, та ті, застосування яких вимагає глибокого аналізу всієї сукупності фактичних даних; за правовим наслідком застосування – на ті, що встановлюють варіативність прав, варіативність обов'язків або можливість виникнення як прав, так і обов'язків; залежно від кола осіб – на загальні та спеціальні (що застосовуються до визначеного кола осіб: народних депутатів, адвокатів, неповнолітніх тощо – в межах особливих порядків провадження); за змістовним спрямуванням – на кількісні (орієнтовані на числові дані) та якісні (орієнтовані на абстрактні характеристики);

– розуміння ієрархії правових механізмів у юриспруденції: встановлено підпорядковану послідовність від правового механізму – через механізм правового регулювання та механізм забезпечення прав і свобод – до механізму забезпечення прав учасників кримінального провадження як його галузевої конкретизації; доведено, що в структурі цього механізму можуть виділятися специфічні підмеханізми залежно від стадії кримінального провадження або набутого учасником процесуального статусу; показано, що ефективність механізму визначається не лише юридичними, а й соціально-економічними чинниками;

– розуміння взаємозв'язку оцінних понять із правовими колізіями та прогалинами в кримінальному процесуальному праві: обґрунтовано подвійну природу цього зв'язку – з одного боку, оцінні поняття здатні бути каталізатором правових колізій через притаманну їм двозначність, яка може призводити до розбіжностей у тлумаченні різних суб'єктів правозастосування аж до виникнення фактичної колізії за відсутності формальної суперечності між нормами; з іншого боку, належно сконструйовані оцінні поняття виконують превентивну функцію щодо прогалин, забезпечуючи гнучкість регулювання в ситуаціях, не передбачених законодавцем;

– характеристику ролі правової доктрини у формуванні критеріїв тлумачення та застосування оцінних понять через чотири взаємопов'язані функції: інтерпретаційну (формування концептуальних рамок для розуміння оцінних понять), наповнення нормативного змісту (вироблення конкретних критеріїв там, де закон принципово мовчить), систематизації та уніфікації (подолання роздробленості правозастосовної практики через формування спільних стандартів) і прогностичну (моделювання перспективних підходів у сферах, де нормативне регулювання ще не сформувалося); виявлено системні проблеми доктринального впливу: конкуренцію наукових позицій, відсутність механізму обов'язковості, ризик доктринального відставання від реформованого законодавства;

– характеристику моделі оцінювання допустимості оцінних понять Конституційного Суду України: встановлено, що КСУ застосовує багатовимірний підхід, за якого оцінні поняття не відкидаються апріорі, а перевіряються через призму їхнього впливу на конституційні гарантії; ключовим орієнтиром є принцип правової визначеності: ясність норми, передбачуваність правових наслідків, наявність процедурних і часових меж реалізації повноважень, недопущення свавільного втручання; диференційовано вимоги залежно від інтенсивності втручання в права – чим суттєвіше втручання, тим

суворіші вимоги до визначеності; встановлено, що оцінне поняття є неприпустимим, якщо воно поєднується з автоматичним механізмом реалізації, що унеможливлює індивідуальне оцінювання обставин;

– порівняльно-правову характеристику застосування оцінних понять у системах загального й континентального права на прикладі США, Франції та Німеччини: доведено, що надмірне обмеження суддівської дискреції призводить до негнучкості й несправедливості, тоді як надмірна свобода створює ризики суб'єктивізму; обґрунтовано, що оптимальний підхід – встановлення чітких рамок для прийняття рішень – забезпечує баланс між потребою в дотриманні закону та врахуванням унікальних обставин кожної справи; показано, що трактування оцінних понять ґрунтується на соціальних нормах і цінностях, що робить їх предметом як наукових досліджень, так і реформаторських ініціатив;

дістали подальшого розвитку:

– положення про роль принципів верховенства права та законності як реальних змістовних орієнтирів під час тлумачення та застосування оцінних понять у кримінальному провадженні: встановлено, що ці принципи не лише обмежують розсуд, а й позитивно спрямовують його, формуючи системний і послідовний підхід до пізнання змісту оцінних понять; водночас підтверджено, що складність кримінального провадження є об'єктивною, а обмеженість ресурсів органів, які здійснюють провадження, зумовлює нерівномірність правозастосовної практики стосовно різних проваджень;

– уявлення про правосвідомість суб'єкта правозастосування як своєрідний "фільтр", через який здійснюється тлумачення та застосування оцінних понять: доведено, що від рівня правосвідомості безпосередньо залежить якість правозастосовної діяльності, оскільки вона забезпечує баланс між формальними вимогами права та морально-ціннісними орієнтирами суспільства; обґрунтовано, що на правосвідомість може здійснюватися цілеспрямований позитивний вплив через систематичну фахову освіту та вдосконалення суб'єктів правозастосування;

– розуміння судової діяльності як фінальної та завершальної стадії конкретизації правової норми, на якій абстрактна законодавча можливість трансформується в юридичну реальність, набуваючи ознак дефінітивності й імперативності: суд є остаточним "наповнювачем" змісту оцінних понять, реалізуючи верифікаційну функцію як незалежний арбітр, що здійснює ревізію оцінної діяльності суб'єктів досудового розслідування, усуває обвинувальний ухил і забезпечує правову передбачуваність; межі судового розсуду під час застосування оцінних понять обмежені стандартом доказування "поза розумним сумнівом" і вимогою правової визначеності (lex certa);

– підходи до визначення конкретних заходів забезпечення єдності та об'єктивності в застосуванні оцінних понять органами досудового розслідування й прокуратурою: запропоновано доповнити статтю 36 КПК України нормою про обов'язок прокурора детально обґрунтовувати застосування кожного оцінного поняття з посиланням на конкретні фактичні обставини справи; обґрунтовано доцільність створення в Офісі Генерального прокурора постійної робочої групи з аналізу застосування оцінних понять і розроблення спеціального Методичного

кодексу прокурора;

– розуміння ролі практики ЄСПЛ у формуванні стандартів застосування оцінних понять в Україні: встановлено фрагментарність системної імплементації – формальні посилання на рішення ЄСПЛ без належного застосування виражених у них принципів, недостатня аргументованість судових актів, нерівномірність правозастосування; сформульовано шість рекомендацій щодо системної імплементації, зокрема нормативну конкретизацію найбільш уживаних оцінних понять у спеціальному глосарії до КПК України або через пряму відсилку до усталеної практики ЄСПЛ та інституційне закріплення обов'язковості врахування рішень ЄСПЛ під час тлумачення оцінних понять через узагальнення судової практики Верховним Судом;

– підходи до оптимізації застосування оцінних понять через три взаємопов'язані вектори: сучасні технології, юридичну освіту та наукову доктрину; визначено, що штучний інтелект може посилити послідовність застосування оцінних понять як аналітичний інструмент систематизації судової практики й виявлення закономірностей, однак персональна відповідальність за процесуальні рішення та їхнє мотивування не може бути перенесена на технічні системи без загрози процесуальним гарантіям; встановлено п'ять інституційних запобіжників застосування ШІ в кримінальному процесі: прозорість, пояснюваність алгоритмів, контроль користувача, недискримінаційність і процедурна можливість сторін оспорювати коректність алгоритмічних висновків.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дисертаційного дослідження мають як теоретичне, так і прикладне значення та можуть бути використані в:

– *сфері правотворчості* – обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення статті 2 КПК України та нормативної конкретизації найбільш уживаних оцінних понять можуть бути використані в законодавчій діяльності та під час підготовки змін до кримінального процесуального законодавства (лист-відповідь від Апарату Верховної Ради України та Комітету ВР України з питань правоохоронної діяльності від 26.02.2026 за № 49268Б-1-02.2026/41793);

– *сфері правозастосування* – сформульовані критерії та методологічні орієнтири тлумачення й застосування оцінних понять можуть використовуватися слідчими, прокурорами, слідчими суддями та суддями (лист-відповідь від секретаріату Вищої Ради правосуддя від 21.04.2026 за № 7633/0/9-26; акт впровадження від Ради адвокатів Запорізької області від 03.04.2026 за № 13);

– *науково-дослідній сфері* – положення дисертації поглиблюють теоретичні уявлення про природу оцінних понять у кримінальному процесуальному праві та можуть слугувати основою для подальших наукових досліджень;

– *освітньому процесі* – матеріали дисертації можуть використовуватися у викладанні дисциплін "Кримінальний процес", "Кримінально-процесуальне право", "Теорія права" та відповідних спецкурсів у вищих юридичних навчальних закладах (акт впровадження в навчальний і науково-дослідний

процес юридичного факультету Запорізького національного університету від 01.05.2026).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною, завершеною науковою працею. Сформульовані в ній положення, узагальнення, висновки, рекомендації та пропозиції обґрунтовано на підставі самостійно проведених досліджень.

У науковій статті "Mechanism for ensuring the rights of participants in criminal proceedings : balance of socio-economic and legal factors", опублікованій спільно з O. Kostiuchenko, L. Dunaievska, автором обґрунтовано значення оцінних понять у формуванні балансу між соціально-економічними та правовими чинниками в механізмі забезпечення прав учасників кримінального провадження, визначено їх роль у забезпеченні ефективності та справедливості правозастосування.

У науковій статті "Artificial intelligence as a tool for applying evaluative concepts in criminal proceedings: legal and economic aspects", опублікованій спільно з O. Balatska, O. Holovko, автором здійснено аналіз можливостей застосування штучного інтелекту як інструменту інтерпретації та конкретизації оцінних понять у кримінальному провадженні, обґрунтовано його вплив на забезпечення єдності правозастосування та баланс між ефективністю і гарантіями прав людини.

У науковій статті "Foreign Experience of Illegal Import/Export of Medicinal Drugs: Administrative Legal and Criminal Legal Aspects", опублікованій спільно з V. Nehodchenko, M. Pochtovyi, V. Polovnikov, A. Shapovalova, автором здійснено аналіз застосування оцінних понять у правовому регулюванні протидії незаконному обігу лікарських засобів, обґрунтовано їхнє значення для кваліфікації правопорушень і забезпечення єдності правозастосування.

У науковій статті "Забезпечення прав учасників кримінального провадження: до питання застосування оціночних понять", опублікованій спільно з Д. А. Лях, автором здійснено наукове обґрунтування впливу оцінних понять на забезпечення прав учасників кримінального провадження, визначено проблеми їхнього застосування та запропоновано підходи до їхньої конкретизації в правозастосовній практиці.

У науковій статті "Теоретичні аспекти зв'язку оціночних понять і механізму забезпечення прав учасників кримінального провадження", опублікованій спільно з О. П. Кучинською, автором обґрунтовано теоретичний зв'язок оцінних понять із механізмом забезпечення прав учасників кримінального провадження, їх роль як інструменту реалізації процесуальних гарантій.

У науковій статті "Практика Європейського суду з прав людини як орієнтир у застосуванні оціночних понять", опублікованій спільно з О. П. Кучинською, автором здійснено аналіз практики Європейського суду з прав людини як джерела формування підходів до застосування оціночних понять, обґрунтовано її роль у забезпеченні єдності правозастосування та дотриманні стандартів прав людини в кримінальному процесі.

У науковій статті "Legal and socio-psychological means to address child

delinquency and ensure their rights in criminal proceedings", опублікованій спільно з I. Basysta, O. Balynska, O. Kuchynska, B. Shchur, автором визначено особливості застосування оцінних понять у діяльності суб'єктів кримінального провадження під час протидії неправомірній поведінці неповнолітніх та обґрунтовано їхнє значення для забезпечення процесуальних гарантій.

Ідеї та розробки, що належать співавторам, разом з якими були опубліковані наукові статті, в дисертації не використовувалися. Для аргументації окремих положень дисертації використовувалися наукові праці інших учених, на які зроблено посилання.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації обговорювалися на кафедрі кримінального права та процесу Державного податкового університету, а також були представлені на 13 міжнародних та всеукраїнських наукових і науково-практичних конференціях, зокрема: 8th International scientific and practical conference "Perspectives of contemporary science: theory and practice" (Lviv, Ukraine, September 16–18, 2024); 7th International scientific and practical conference "Global trends in science and education" (Kyiv, Ukraine, July 28–30, 2025); 13th International scientific and practical conference "Science and technology: challenges, prospects and innovations" (Osaka, Japan, August 14–16, 2025); II Всеукраїнська науково-практична конференція "Приватно-правові та публічно-правові відносини: модернізація розвитку в умовах воєнного стану" (м. Кропивницький, ДонДУВС 07 жовтня 2025 року); Всеукраїнська науково-практична конференція "Актуальні проблеми досудового розслідування та протидії злочинності у сучасних умовах" (м. Дніпро, ДДУВС, 31 жовтня 2025 року); Всеукраїнська науково-практична конференція "Правова освіта та правова наука в умовах сучасних трансформаційних процесів" (м. Запоріжжя, ЗНУ, 24 жовтня 2025 року); Всеукраїнська науково-практична конференція "Актуальні проблеми правової науки та правоохоронної діяльності" (м. Запоріжжя, 22 грудня 2025 року); VII Міжнародна науково-практична конференція "Актуальні питання судової експертології, криміналістики та кримінального процесу" (м. Київ, КНДІСЕ, 10 грудня 2025 року); Міжнародна науково-практична конференція "Реформування правоохоронних органів в Україні: актуальні питання та перспективи" (м. Львів – м. Торунь, Науково-дослідний інститут публічного права, 5 лютого 2026 року); Міжнародна науково-практична конференція "Сучасне кримінальне право України: конституційний, міжнародно-правовий та порівняльно-правовий виміри" (м. Київ, ННІ права КНУ імені Тараса Шевченка, 20 лютого 2026 року); X Міжнародна науково-практична конференція "Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти" (м. Дніпро, ДДУВС, 16 березня 2026 року); II Міжнародна науково-практична конференція викладачів, аспірантів, докторантів та молодих вчених "Юридична наука: проблеми та шляхи їх вирішення" (м. Київ, ПВНЗ "Європейський університет", 5 березня 2026 року); III Всеукраїнська науково-практична конференція "Криміналістика та судова експертиза: сучасний стан і перспективи розвитку" (м. Київ, ДНДЕКЦ МВС, 22 травня 2026 року).

Публікації. Основні наукові результати дисертації викладені в 49

публікаціях, серед яких 27 статей, опубліковані в наукових фахових виданнях України, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України, 3 публікації в наукових виданнях Web of Science Core Collection/Scopus, 13 тез доповідей, опублікованих у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій, та 6 публікацій, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Повнота викладення матеріалів дисертації в публікаціях.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

статті в закордонних виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus:

1. Barannik R., Kostiuchenko O., Dunaievska L. Mechanism for ensuring the rights of participants in criminal proceedings : balance of socio-economic and legal factors. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2025. Vol. 11, № 2. Pp. 310–314. DOI : https://doi.org/10.30525/2256-0742/2025-11-2-310-314 ; URL : https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:001529062500003 (Web of Science Core Collection).
2. Barannik R., Balatska O., Holovko O. Artificial intelligence as a tool for applying evaluative concepts in criminal proceedings: legal and economic aspects. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2026. Vol. 12, № 1. Pp. 125–133. DOI : https://doi.org/10.30525/2256-0742/2026-12-1-125-133 ; URL : https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:001693490300002 (Web of Science Core Collection).
3. Nehodchenko V., Barannik R., Pochtovyi M., Polovnikov, V., Shapovalova A. Foreign Experience of Illegal Import / Export of Medicinal Drugs: Administrative Legal and Criminal Legal Aspects. *Journal of Drug and Alcohol Research.* 2026. Vol. 15. Article ID 188221. 07 pages. DOI : https://doi.org/10.4303/JDAR/236494 ; URL : https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=60623809300 (Scopus).

статті в наукових виданнях, внесених до Переліку наукових фахових видань України:

4. Бараннік Р. В., Лях Д. А. Забезпечення прав учасників кримінального провадження: до питання застосування оціночних понять. *Науковий журнал Ампаро.* 2024. № 3. С. 37–43. DOI : https://doi.org/10.26661/2786-5649-2024-3-05
5. Бараннік Р. В. Оціночні поняття як інструмент забезпечення справедливості. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.* Сер.: Юриспруденція. 2024. № 72. С. 116–120. DOI : https://doi.org/10.32782/2307-1745.2024.72.22
6. Бараннік Р. В. Виникнення категорії “оціночні поняття” в правовій

доктрині: порівняльний аналіз досвіду України і зарубіжних країн. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції.* 2024. № 6. С. 167–172. DOI : https://doi.org/10.32782/2408-9257-2024-6-26

7. Бараннік Р. В., Кучинська О. П. Теоретичні аспекти зв'язку оціночних понять і механізму забезпечення прав учасників кримінального провадження. *Науковий вісник Ужгородського національного університету.* Серія Право. 2025. Випуск 89, ч. 3. С. 311–316. DOI : https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.89.3.46

8. Бараннік Р. В. Принципи верховенства права і законності як орієнтири тлумачення оціночних понять у кримінальному провадженні. *Право і суспільство.* 2025. № 4, т. 2. С. 157–164. DOI : https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.4.2.24

9. Бараннік Р. В. Порівняльний аналіз оціночних понять та суддівської дискреції в кримінальному праві Франції та Німеччини. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права.* Серія економічна. Серія юридична. 2025. Випуск 46/2025. С. 76–82. DOI : https://doi.org/10.5281/zenodo.17703554

10. Бараннік Р., Кучинська О. Практика Європейського суду з прав людини як орієнтир у застосуванні оціночних понять. *Право України.* 2025. № 9. С. 33–43. DOI : https://doi.org/10.33498/louu-2025-09-033

11. Бараннік Р. В. Правові колізії при застосуванні оціночних понять. *Європейські перспективи.* 2025. № 4. С. 56–61. DOI : https://doi.org/10.71404/EP.2025.4.9

12. Бараннік Р. В. Оціночні поняття в кримінальному процесі та їх вплив на правомірність застосування поліцейським вогнепальної зброї. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2025. № 10. С. 325–327. DOI : https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-10/72

13. Бараннік Р. В. Механізм забезпечення прав учасників кримінального провадження: структура, доктринальні підходи та напрями розвитку. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.* Сер.: Юриспруденція. 2025. № 77. С. 72–77. DOI : https://doi.org/10.32782/2307-1745.2025.77.15

14. Бараннік Р. В. Фактор часу і стресу у формуванні обґрунтованої підозри: вогнева підготовка як елемент кримінально-процесуальної безпеки. *Держава та регіони. Серія Право.* 2025. № 3 (88). С. 212–217. DOI : https://doi.org/10.32782/1813-338X-2025.3.28

15. Бараннік Р. В. Вогнева підготовка як превентивний механізм кримінального провадження: аналіз судової практики та КПК України. *Правові новели.* 2025. № 26. С. 499–504. DOI : https://doi.org/10.32782/ln.2025.26.56

16. Бараннік Р. В. Пропорційність і необхідність як юридичні межі стрільби: порівняльний аналіз вогневої підготовки і кримінального процесу. *Право і суспільство.* 2025. № 3, том 2. С. 629–634. DOI : https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.3.2.85

17. Бараннік Р. В. Стандарти доказування та прийняття рішень у ситуаціях застосування зброї: кримінально-процесуальний аналіз дій поліцейського. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2025. № 11. С. 185–187. DOI : https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-11/38

18. Бараннік Р. В. Оціночні поняття як джерело правових колізій у кримінальному процесі: українська практика та міжнародні підходи. *Juris Europensis Scientia* : науковий журнал. 2025. Випуск 5. С. 93–97. DOI : https://doi.org/10.32782/chern.v5.2025.17

19. Бараннік Р. В. Взаємозалежність оціночних понять і механізму забезпечення прав у кримінальному процесі: структурний, нормативний та епістеміологічний виміри. *Ампаро* : науковий журнал. 2025. № 4. С. 45–52. DOI : https://doi.org/10.26661/2786-5649-2025-4-06

20. Бараннік Р. В. Застосування оцінних понять керівником органу досудового розслідування. *Приватне та публічне право.* 2025. № 4. С. 40–45. DOI : https://doi.org/10.32782/2663-5666.2025.4.7

21. Бараннік Р. В. Оціночні категорії в кримінальному праві США та Великої Британії: порівняльний аналіз стандартів покарання і суддівської дискреції. *Аналітично-порівняльне правознавство.* 2026. Випуск № 1, ч. 3. С. 27–32. DOI : https://doi.org/10.24144/2788-6018.2026.01.3.4

22. Бараннік Р. В. Еволюція оціночних понять у кримінальному процесі: історико-доктринальний аналіз. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки.* 2025. Том 36 (75), № 6. С. 162–170. DOI : https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2025.6/26

23. Бараннік Р. В. Людська гідність, принципи права та правосвідомість як орієнтири тлумачення оціночних понять. *Держава та регіони. Серія: Право.* 2025. № 4 (90). С. 38–45. DOI : https://doi.org/10.32782/1813-338X-2025.4.5

24. Бараннік Р. В. Оцінні поняття у кримінальному процесі та стандарти ЄСПЛ: методологія тлумачення й інституційні механізми імплементації. *Вісник Національної академії правових наук України.* 2026. Т. 33, № 1. С. 324–340. DOI : https://doi.org/10.31359/1993-0909-2026-33-1-324

25. Бараннік Р. В. Оцінні поняття в практиці Конституційного Суду України: правова визначеність, дискреція та конституційні гарантії. *Київський часопис права.* 2026. № 1. С. 360–367. DOI : https://doi.org/10.32782/klj/2026.1.50

26. Бараннік Р. В. Оцінні поняття в прокурорській діяльності на досудовому провадженні: межі суб'єктивного судження та судовий контроль. *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ.* 2026. № 1. С. 215–223. DOI : https://doi.org/10.32782/2078-3566-2026-1-28

27. Basysta, I., Balynska, O., Barannik, R., Kuchynska, O., & Shchur, B. (2025). Legal and socio-psychological means to address child delinquency and ensure their rights in criminal proceedings. *Social and Legal Studios*, № 8(3). С. 8–22. DOI : https://doi.org/10.32518/sals3.2025.08

28. Бараннік Р. В. Оцінні поняття як інструмент процесуального розсуду слідчого та дізнавача у кримінальному провадженні. *Вісник кримінального судочинства.* 2026. № 1. С. 8–26. DOI : https://doi.org/10.59835/2413-5372.2026.1/8-26

29. Бараннік Р. В. Оцінні поняття і правові прогалини кримінального процесуального законодавства: до питання співвідношення явищ. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки.* 2026. Том 37 (76), № 2. С. 158–164. DOI :

https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2026.2/24

30. Бараннік Р. В. Роль правової доктрини в контексті застосування оцінних понять. *Право та державне управління.* 2026. № 1. С. 184–189. DOI : https://doi.org/10.32782/pdu.2026.1.24

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

31. Бараннік Р. В. Застосування оціночних понять під час кримінального провадження по справам щодо неповнолітніх осіб. *Perspectives of contemporary science: theory and practice.* Proceedings of the 8th International scientific and practical conference / SPC "Sci-conf.com.ua". Lviv, Ukraine, 2024. Pp. 769–775. ISBN 978-966-8219-88-7

32. Бараннік Р. В. Грані дискреції: методологічний аналіз оціночних понять у кримінальному процесі. *Global trends in science and education.* Proceedings of the 7th International scientific and practical conference / SPC "Sci-conf.com.ua". Kyiv, Ukraine, 2025. Pp. 370–377. ISBN 978-966-8219-82-5

33. Бараннік Р. В. Термінологічна сталість і гнучкість правозастосування: природа та визначення оціночних понять у кримінальному процесі. *Science and technology: challenges, prospects and innovations.* Proceedings of the 13th International scientific and practical conference / CPN Publishing Group. Osaka, Japan, 2025. Pp. 204–212. ISBN 978-4-9783419-4-5

34. Бараннік Р. В. Особливості використання оціночних понять у кримінальному провадженні щодо неповнолітніх. *Приватно-правові та публічно-правові відносини: модернізація розвитку в умовах воєнного стану :* матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (в авторській редакції), м. Кропивницький, 07 жовтня 2025 року. Кропивницький, 2025. С 290–293. URL : https://dnuvs.ukr.education/wp-content/uploads/2025/11/zbirnyk_07.10.2025.pdf

35. Бараннік Р. В. Принцип розумності строків як орієнтир тлумачення оціночних понять у кримінальному провадженні. *Актуальні проблеми досудового розслідування та протидії злочинності у сучасних умовах :* матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Дніпро, 31 жовтня 2025 р. Дніпро : ДДУВС, 2025. С. 64–67. ISBN 978-617-560-090-0

36. Бараннік Р. В. Вогнева підготовка як елемент кримінально-процесуальної безпеки: нормативний і практичний вимір. *Правова освіта та правова наука в умовах сучасних трансформаційних процесів :* матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 24 жовтня 2025 року / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Запоріжжя : ЗНУ, 2025. С. 122–127.

37. Бараннік Р. В. Оціночні поняття у прокурорській діяльності: правова природа, ризики та напрями уніфікації. *Актуальні проблеми правової науки та правоохоронної діяльності :* матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 22 грудня 2025 року / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Запоріжжя : ЗНУ, 2025. С. 4–7.

38. Бараннік Р. В. Достатні підстави як оцінне поняття та стандарт доказування у кримінальному процесі України. *Актуальні питання судової експертології, криміналістики та кримінального процесу :* мат-ли VII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 10.12.2025 / за заг. ред. М. Є. Кисельова. Київ :

Видавництво Ліра-К, 2025. С. 52–55. ISBN 978-617-8800-36-9

39. Бараннік Р. В. Стандарт "розумної людини" як інструмент тлумачення оціночних понять. *Реформування правоохоронних органів в Україні: актуальні питання та перспективи :* Міжнародна науково-практична конференція, 5 лютого 2026 р. / Науково-дослідний інститут публічного права. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2026. С. 13–16. DOI : https://doi.org/10.36059/978-966-397-589-4-3 ; ISBN 978-966-397-589-4

40. Бараннік Р. В. Оціночні поняття у кримінальному праві: порівняльно-правові моделі застосування та межі суддівської дискреції. *Сучасне кримінальне право України: конституційний, міжнародно-правовий та порівняльно-правовий виміри* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 20 лютого 2026 року / упоряд. А. А. Стрижевська, К. П. Задоя. К., 2026. С. 115–117. DOI : https://doi.org/10.5281/zenodo.19357935

41. Бараннік Р. В. Професійна підготовка поліцейського як гарантія правомірності застосування вогнепальної зброї: кримінально-процесуальний аспект. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти* : матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції до 60-річчя ДДУВС, м. Дніпро, 16 березня 2026 р. У 2-х ч. Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2026. Ч. І. С. 762–763.

42. Бараннік Р. В. Оцінні поняття в кримінальному процесі та їх конкретизація в судово-експертній практиці: теорія і практика застосування. *Криміналістика та судова експертиза: сучасний стан і перспективи розвитку* : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конференції, м. Київ, 22 травня 2026 р. / відп. упоряд. : Д. П. Гуріна, В. В. Поливода, О. П. Воробйова, Н. С. Житник, І. О. Пашкевич, О. П. Чміленко. Київ : ДНДЕКЦ МВС України, 2026. С. 53–56. ISBN 978-966-999-619-0

43. Бараннік Р. В. Кримінально-процесуальна оцінка застосування вогнепальної зброї: між нормою та оперативною реальністю. *Тенденції, новації та перспективи юридичної науки України в умовах воєнного стану. Юридична наука: проблеми та шляхи вирішення* [Електронне видання] : збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 5 березня 2026 року. Київ : Приватний вищий навчальний заклад "Європейський університет", 2026. С. 24–26. ISBN 978-966-301-272-8

Інші публікації, які додатково відображають наукові результати дисертації:

44. Кучинська О. П., Фулей Т. І., Бараннік Р. В. Принципи кримінального провадження у світлі практики Європейського суду з прав людини : монографія / О. П. Кучинська, Т. І. Фулей, Р. В. Бараннік. Ніжин : ТОВ "Видавництво "Аспект-Поліграф", 2013. 228 с.

45. Бараннік Р. В. Кібербезпека і управління інформаційними ресурсами : навчальний посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2025. 236 с. ISBN 978-966-667-894-5

46. Бараннік Р. В. Судові та правоохоронні органи України : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2025. 620 с. ISBN 978-966-667-915-7

47. Бараннік Р. В. Судові та правоохоронні органи України : методичні рекомендації до практичних занять для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності "Правоохоронна діяльність" освітньо-професійної програми "Правоохоронна діяльність". Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2025. 131 с.

48. Бараннік Р. В. Методичні рекомендації до проведення бінарних практичних занять у формі поліцейського квесту для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності "Правоохоронна діяльність" освітньо-професійної програми "Правоохоронна діяльність". Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2025. 32 с.

49. Кучинська О. П., Бараннік Р. В. Національна та міжнародна практика застосування норм, що містять оцінні поняття, під час обрання запобіжних заходів. *Часопис цивільного і кримінального судочинства.* 2017. № 4(37). С. 164–171.

Характеристика особистості здобувача. Бараннік Роман В'ячеславович народився 12 серпня 1979 року в м. Запоріжжя Запорізької області. У 2000 році з відзнакою закінчив Запорізький юридичний інститут МВС України за спеціалізацією «Правознавство».

З жовтня 2024 року по теперішній час працює виконуючим обов'язки та доцентом кафедри кримінального права та правоохоронної діяльності Запорізького національного університету.

У 2003 році захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність у спеціалізованій вченій раді Київського національного університету імені Тараса Шевченка на тему: "Право особи на свободу від самовикриття, викриття членів її сім'ї чи близьких родичів у кримінальному процесі України".

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана державною мовою, стиль викладення – науковий. Отримані результати дослідження: наукові положення, висновки і рекомендації викладені стисло, точно, ясно та просто, що забезпечує легкість і доступність їх сприйняття.

Відповідність змісту дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту. Відповідність змісту дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту "Забезпечення прав учасників кримінального провадження під час застосування оцінних понять у кримінальному процесі України" є напрямом, який віднесено до спеціальності 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Відповідність дисертації нормативно встановленим вимогам та можливість подання їх до захисту. Дисертація відповідає п. п. 7, 8 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197, та може бути рекомендована до попереднього розгляду та захисту в спеціалізованій вченій раді відповідного профілю.

У результаті експертизи дисертації Баранніка Романа В'ячеславовича та повноти публікації основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок щодо дисертації Баранніка Романа В'ячеславовича на тему: "Забезпечення прав учасників кримінального провадження під час застосування оцінних понять у кримінальному процесі України".

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Бараннік Романа В'ячеславовича відповідає спеціальності 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність та вимогам п. п. 7, 8 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197.

3. Рекомендувати подану дисертацію Баранніка Романа В'ячеславовича на тему: «Забезпечення прав учасників кримінального провадження під час застосування оцінних понять у кримінальному процесі України» на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність до попереднього розгляду у спеціалізованій вченій раді відповідного профілю.

Результати голосування присутніх на засіданні докторів та кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 30; проти – немає; таких, що утримались – немає.

Рецензент –
Професор кафедри кримінального права та процесу
Державного податкового університету,
доктор юридичних наук, професор **Володимир ЛИСЕНКО**

Рецензент –
Професор кафедри кримінального права та процесу
Державного податкового університету,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України **Олександр КОЛБ**

Рецензент –
Професор кафедри правничої лінгвістики
Державного податкового університету,
доктор юридичних наук, доцент **Олеся БОДУНОВА**